

รูปแบบการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน

กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ¹

จีระพร แก้วทับทิม ²

ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง ³

บทคัดย่อ

การศึกษาอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมา แรงจูงใจในการรวมกลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี (2) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ยั่งยืน (4) เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้แก่ชุมชนอื่นๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 23 คนโดยแบ่งกลุ่มเพื่อทำการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการกลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth Interview) (2) สมาชิกกลุ่ม เพื่อทำการสนทนากลุ่ม (focus group)

ผลการศึกษาพบว่า บ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีทุนชุมชนที่มาจากการรวมกลุ่มในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีหลักการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนและบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้าง กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง โดยเริ่มจากความจริงใจ ซื่อสัตย์ เปิดโอกาสทางความคิด และทำอย่างเปิดเผย กล่าวได้ว่าการดำเนินงานทุกขั้นตอนต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และสมาชิกต้องมีส่วนร่วมรับรู้ตลอดการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันให้เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง นั้น เป็นการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติ (Learning by doing) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันเรียนรู้ อย่างน้อยสิ่งที่ต้องรู้ทุกคนก็ต้องรู้เท่าๆ กัน

¹ บทความเรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง “รูปแบบการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กรมการพัฒนาชุมชน มีภารกิจมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทร่วมตัวกันระดมเงินออมเพื่อจัดตั้งกองทุนของชุมชนในรูปแบบ “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเกิดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 โดยศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี อธิบดีอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการครั้งแรก 2 แห่ง ที่ตำบลขามเฒ่า อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ และที่ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล การดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์เครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร ที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนประกอบอาชีพหรือใช้จ่ายยามเดือดร้อนจำเป็น ใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความเสียสละ

3) ความรับผิดชอบ 4) ความเห็นอกเห็นใจ 5) ความไว้วางใจ เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ตามวิถีทางประชาธิปไตย ก่อให้เกิดความสามัคคี เอื้ออาทรต่อกัน ความร่วมมือร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเท่าเทียมกันของสมาชิก ทำให้ชุมชนมีแหล่งทุน ลดการพึ่งพาแหล่งเงินจากภายนอกชุมชน และที่สำคัญที่สุด คือ เป็นการฝึกให้คนมีความอดทน มีสัจจะ มีระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุมีผล มีความเหมาะสม พอประมาณกับตนเอง ครอบคลุม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบคลุม และชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9

กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เมื่อดำเนินการระดมเงินออมมาได้ระยะหนึ่งจนสมาชิก มีความเข้าใจในการดำเนินงานกลุ่มแล้ว กลุ่มสามารถนำเงินทุนที่มีอยู่มาดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาของสมาชิกและชุมชนใน 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาอาชีพ 2) ด้านการพัฒนาระบบการจัดการทางธุรกิจ 3) ด้านอื่นๆ ตามมติ ที่ประชุมของสมาชิก

ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาในประเด็น ความเป็นมา แรงจูงใจในการจัดตั้งกลุ่มรูปแบบการดำเนินงานตามแนวทางศาสนาอิสลาม เพื่อที่จะได้นำมาใช้เป็นแนวทางใน การดำเนินงานให้กับชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกลุ่มอื่นที่สมาชิกนับถือศาสนาอิสลาม ให้เกิดการพัฒนากลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งนำไปสู่การพึ่งตนเอง กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านราม หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี กลุ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1 เมษายน 2547 มีสมาชิกก่อตั้งจำนวน 15 คน มีการระดมเงินสัจจะครั้งแรก 1,500 บาท มูลเหตุจูงใจในการก่อตั้งเนื่องจากความยากจนไม่มีที่อยู่อาศัยต้องการช่วยเหลือในกลุ่มสตรีด้วยกันประกอบกับหมู่บ้านประสบปัญหาการคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน ประชาชนไม่มีการออมเงินกลุ่มสตรีได้รวมตัวกัน โดยมีการออมเงินจากที่เหลือในการจับจ่ายในครัวเรือน โดยการเริ่มต้นที่จะเก็บหยอดใส่กระปุกวันละ 1 บาท เมื่อครบ 1 เดือนกลุ่มสตรีมีเงินเก็บคนละไม่ต่ำกว่า 30 บาท แล้วจึงนำเงินมาฝากกับกลุ่ม และได้รับคำปรึกษาเรื่องกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากพัฒนาการอำเภอ พัฒนาการประจำตำบล ประกอบกับบ้านรามอยู่ห่างไกลจากธนาคารประมาณ 8 กิโลเมตร คณะกรรมการได้ศึกษาดูงานที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคลองเปี้ยะ จังหวัดสงขลา และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเขาคราม จังหวัดกระบี่ นำแนวคิดหลักการมาประยุกต์ใช้ จัดทำระเบียบข้อบังคับ โดยนำหลักการศาสนาอิสลามใช้ในการบริหารจัดการเงิน การค้า – ขาย การประกอบธุรกิจ จากเงินและผลประโยชน์อื่นๆ ที่ได้จากกลุ่มนำหลักการและกระบวนการชากาต สวัสดิการอื่นๆ ช่วยเหลือ

คนยากจน ชัดสนและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเกิดเป็นศูนย์กลางการออม การฝาก การลงทุนเพื่อเพิ่มพูนเงินทุน สนับสนุนเกื้อกูลฟื้นฟูและพัฒนาเพิ่มรายได้ให้สมาชิก และให้สมาชิกปฏิบัติตามหลักศาสนา หลีกเลี่ยงการทำบาปและผิดกฎหมาย ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง มีสมาชิกจำนวน 326 คน มีเงินสะสมจะสะสม 500,000 บาท กลุ่มดำเนินการมาแล้ว 14 ปี มีการพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง, 2561)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แรงจูงใจในการรวมกลุ่มของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้ยั่งยืน
4. เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้แก่ชุมชนอื่นๆ

การทบทวนวรรณกรรม

ที่มาแนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เอาเงินมาเป็นอุปกรณ์ในการพัฒนาคน ฝึกฝนคนให้เป็นพลเมือง เคารพศักดิ์ศรีตนเอง ผู้อื่น มีความสามัคคีปรองดอง และส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นขบวนการหนึ่งที่เกิดแปลงผสมผสานระหว่างหลักการของเครดิตยูเนียน กับ สิ้นเชื่อเพื่อการเกษตร เป็นขบวนการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ ช่วยผู้อื่นด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยการประหยัดทรัพย์ แล้วนำมาสะสมรวมกันทีละเล็กละน้อยเป็นประจำสม่ำเสมอ เป็นทุนก้อนหนึ่งให้สมาชิกที่มีความจำเป็นเดือนร้อนยืมเอาไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือเพื่อสวัสดิการของครอบครัว สมาชิกของกลุ่มเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์การดำเนินงาน และรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีความซื่อสัตย์สามัคคีของสมาชิกเป็นหลักประกันความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มออมทรัพย์เป็นปฐมวิธีวิธีแห่งการพัฒนาที่ฝึกฝนอบรมคนให้พัฒนาตนเองและสังคม
2. กลุ่มออมทรัพย์เอา “เงิน” มาเป็นอุปกรณ์พัฒนา “คน” กลุ่มมิได้มุ่งให้คนมีเงินมากขึ้นเท่านั้น แต่มุ่งให้คนเป็นคนมากขึ้น ดีขึ้น โดยรู้จักประหยัดใช้จ่ายอย่างมัธยัสถ์ สะสมเงินเป็นประจำและสม่ำเสมอ
3. กลุ่มออมทรัพย์ช่วยพัฒนาสังคม หากคนเป็นคนดี สามัคคีปรองดองไว้นับถือใจกัน เคารพศักดิ์ศรีของคน สมาชิกมีสิทธิ์มีเสียงเท่ากันทำงานเพื่อหมู่คณะหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปตามวาระการเป็นกรรมการ เมื่อคนเป็นคนดีสังคมก็ต้องดีขึ้น
4. กลุ่มออมทรัพย์ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สอนให้คนรู้จักใช้เงิน ขยันเพิ่มรายได้ทำให้มีเงินใช้ โดยการนำเงินลงทุน ผลที่ได้จากการลงทุนนำมาแบ่งให้กับสมาชิกทุกคน แก้ปัญหาขั้นพื้นฐานการใช้เงินไม่เป็น และแก้ปัญหาการขาดเงินช่วยให้คนอยู่ดี กินดี ขึ้น

5. กลุ่มออมทรัพย์ปลูกฝังและส่งเสริมประชาธิปไตย “สมาชิกหนึ่งคน มีหนึ่งเสียง” โดยไม่คำนึงว่ามีเงินสะสมมากน้อยเท่ากัน และจะออกเสียงแทนกันไม่ได้

6. กลุ่มออมทรัพย์ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชาติ ไม่เอาเชื้อชาติ ศาสนา และการเมืองมาเป็นเรื่องแบ่งพรรคแบ่งพวก ช่วยฝึกอบรมคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ รู้จักสิทธิและหน้าที่

แนวคิดและหลักการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยรวมคน รวมกลุ่มกันออมเงินแล้วให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพด้วยความขยัน ประหยัด “จนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ” ประกอบด้วย 4 แนวคิด

แนวคิดที่ 1 การรวมคนในหมู่บ้าน ใช้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรวมคนที่มีฐานะแตกต่างกันให้ ช่วยเหลือกัน เป็นการยกฐานะจากความยากจน อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “จนเงินแต่ไม่จนน้ำใจ”

แนวคิดที่ 2 การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยการรวมกลุ่มออมเงิน แล้วให้สมาชิกกู้ยืม เป็นทุนในการประกอบอาชีพ

แนวคิดที่ 3 การนำเงินทุนไปใช้ดำเนินการ ด้วยความขยัน ประหยัด ถูกต้องเพื่อให้ได้ทุนคืนและมีกำไรเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิก

แนวคิดที่ 4 การลดต้นทุนในการครองชีพโดยให้สมาชิกจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด เป็นการรวมตัวกันซื้อรวมตัวกันขาย สามารถลดต้นทุนในการซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค และปัจจัยการผลิตได้

หลักการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีหลักการ นั้นมีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

แนวทางการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในพื้นที่ชาวไทยมุสลิม

การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกรมการพัฒนาชุมชน นั้นมีความสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับหลักชารีอะฮ์ (หลักกฎหมาย) ของศาสนาอิสลาม แต่จะส่งเสริมและสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม เช่นส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือตนเอง และสังคมพัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน การฝากเงินสัจจะสะสมรายเดือน การทำธุรกิจ/ กิจกรรมกลุ่มที่ไม่ใช้ระบบดอกเบี้ย สามารถดำเนินการส่งเสริมได้เช่นเดิมเพียงแต่มีให้นำการใช้ระบบดอกเบี้ยมาไว้ในกรณีฝากเงิน/ การกู้ยืมเงิน/ การทำกิจกรรมกลุ่มทุกประเภทเท่านั้น แนวทางในการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในชุมชนชาวไทยมุสลิม เสนอให้เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการฝากเงิน และการ กู้เงิน คือ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ชุดความรู้สำหรับพัฒนากร เสนีย์ อัจฉิ หน้า 156-160)

1. การฝากเงินมี 5 วิธี 1) ฝากสัจจะสะสมรายเดือน เป็นการออมทรัพย์สะสมทุนของกลุ่มสามารถนำไปลงทุน ดำเนินธุรกิจที่ไม่ขัดต่อหลักชารีอะฮ์ โดยกลุ่มจะแบ่งปันผลกำไรให้ผู้ฝากเป็นรายปี

ตามเงื่อนไขตกลงกัน โดยไม่ตกลงล่วงหน้าว่า ร้อยละเท่าใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลกำไร และมติของ คณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้จัดการ

2) ฝาก อัล-อะมีน เป็นการฝากสำหรับระดมทุนเพื่อที่กลุ่มจะนำเงินฝากของสมาชิกไปลงทุนที่ไม่ขัด หลักชารีอะฮ์ โดยกลุ่มจะแบ่งรายได้จากกำไรเป็นรายปี ตามเงื่อนไข ที่ตกลงกัน 3) ฝากมูฏอโรบะฮ์ เป็นเงิน ฝากประจำที่มีการกำหนดระยะเวลาการฝากที่แน่นอน เช่น 6 เดือน 12 เดือน เป็นต้น โดยกำหนดยอดเงิน ขึ้นต่ำไว้ และกลุ่มสามารถนำเงิน ไปลงทุนทำธุรกิจที่ไม่ขัดกับหลักชารีอะฮ์ 4) ฝากออมทรัพย์วะดีอะฮ์ เป็นเงินฝากเพื่อรักษาทรัพย์ ผู้ฝากจะได้รับความสะดวก ในการบริหารทางการเงินแก่สมาชิก และ สมาชิกจะได้ผลกำไรตอบแทน หากมีเงื่อนไขให้กลุ่มสามารถนำเงินไปลงทุนได้ 5) ฝากออมทรัพย์เพื่อ ประกอบพิธีฮัจญ์ สมาชิกสะสม เป็นทุนในการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์

2. กิจกรรมของกลุ่มที่สามารถทำได้ โดยไม่ขัดหลักศาสนา เช่น 1) ให้บริการเงินทุน โดย สมาชิกทำสัญญานำเงินไปลงทุน หากมีกำไรแบ่งปันผลให้กลุ่มตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน หากดำเนิน กิจกรรมขาดทุนผู้กู้ก็ต้องรับผิดชอบเงินทุนที่กู้ยืมไปทั้งหมดคืนแก่กลุ่มโดยไม่รวมกำไร 2) การจัดตั้ง ศูนย์สาธิตการตลาด คือการฝึกหัดการค้าขาย 3) การจัดตั้งร้านค้าชุมชน 4) กิจกรรมมูรอบา ฮะฮ์ คือ การรวมกันซื้อร่วมกันขาย การซื้อสินค้า โดยบวกกำไรในตัวสินค้าให้บริการสมาชิกผ่อนชำระ รายงวดได้ 5) กิจกรรมมุชารอกะฮ์ คือ การร่วมทุนกับสมาชิกกลุ่มในกิจการที่ไม่ขัดหลักศาสนาโดย แบ่งปันกำไร ตามเงื่อนไขตกลงกันก่อน เช่น ให้กลุ่ม 40 % ให้สมาชิก 60 % 6) กิจกรร ม มูฏ อโรบะฮ์ คือ การทำสัญญาแบ่งปันกำไรของกลุ่มกับสมาชิกกลุ่ม กรณีกิจการมีกำไรจะต้องแบ่งปันให้ กลุ่มตามสัดส่วนที่ตกลงกัน หากขาดทุนสมาชิกจะต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการลงทุน ของตนเองและจะต้องคืนเงินที่ยืมไปครบถ้วน ยกเว้นกำไร 7) กิจกรรมเราะฮ์นู คือ การที่สมาชิกนำ ทรัพย์สินมีค่ามาวางเป็นหลักประกัน (จำนำ) หากมีการผิดนัดชำระหนี้ กลุ่มสามารถนำหลักทรัพย์นั้น ไปขายเพื่อชำระหนี้ได้

การทำกิจกรรมสามารถทำได้หลากหลายแต่ไม่เสี่ยงมากเกินไป และไม่ขัดกับหลักชารีอะฮ์ ถือว่า ทำได้ และเมื่อกลุ่มมีผลกำไรในรอบปีในอิสลามมีกำหนดให้จัดสวัสดิการแก่สมาชิก และผู้อยู่อาศัยใน ชุมชน สามารถทำได้ เช่น ช่วยเหลือมาปนกิจศพ การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือคนชรา ช่วยเหลือ เด็กยากจน/ เด็กกำพร้า บริจาคเป็นซากาต (ทาน) เพื่อช่วยเหลือคนในสังคม ตามหลักศาสนากำหนดไว้ คือ จำนวน 2.5 % ต่อปีของกำไรในปีนั้น ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับมี 8 ประเภท คือ 1) คนยากจน 2) ครู/ อาจารย์สอนศิษย์ที่มีฐานะขัดสน 3) ผู้ทำหน้าที่เก็บซากาต 4) ผู้เข้ารับอิสลามใหม่ 5) ใช้ไถ่ทาส 6) ช่วยเหลือคนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว 7) คนทำงาน ในหนทางจริยธรรมศาสนา 8) คนพลัดถิ่นที่อยู่

วิธีดำเนินการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการและขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารทาง ราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เช่น คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ สิ่งพิมพ์ ฯ

2. ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการ

ดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง มีจำนวน 23 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1) คณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 13 คน 2) สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการสนทนากลุ่ม (focus group) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการศึกษาคครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จึงเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนาความอาศัยแนวคิด และทฤษฎีการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คณะกรรมการ 13 คน สมาชิก 10 คน ปรากฏว่าเป็นเพศชาย จำนวน 5 คน เพศหญิง จำนวน 18 คน มีอายุระหว่าง 21- 40 ปี จำนวน 3 คน อายุระหว่าง 41 – 60 ปี จำนวน 18 คน และมีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน ระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษา จำนวน 8 คน จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 9 คน จบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 3 คน และจบปริญญาตรี จำนวน 3 คน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผู้ตอบคำถามเป็นสมาชิกกลุ่มเกิน 5 ปี ทั้ง 23 คน อาชีพด้านการเกษตร จำนวน 5 คน ด้านค้าขาย จำนวน 5 คนรับจ้างทั่วไป จำนวน 12 คน และอาชีพอื่นๆ เช่น พนักงานจ้างเหมาของรัฐ จำนวน 1 คน พนักงานจ้างเหมาของ อบต. จำนวน 1 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน มีรายได้ระหว่าง 9,001 – 15,000 บาท ทั้ง 23 คน

จากข้อมูลของผู้ตอบคำถามในการสัมภาษณ์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม เพราะกลุ่มเปิดกว้างในการรับสมัครเป็นสมาชิก ตั้งแต่เด็กเล็กถึงผู้สูงอายุ ในส่วนอาชีพและรายได้จะเห็นได้ว่าผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ระหว่าง 9,001 – 15,000 บาท ต่อคนต่อเดือน หากคิดรายได้ทั้งปีจะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 108,000 – 180,000 บาท ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูล จปฐ. ปี 2560

1. ด้านความเป็นมา แรงจูงใจในการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างสมัครด้วยตัวเองการชักชวนของกรรมการ และผู้ปกครองส่วนหนึ่ง โดยผ่านการบอกเล่าถึงอดีตที่ผ่านมา จากปัญหาการไม่มีเงินออม ไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ และไม่มีเงินใช้หนี้เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน (นางรอมละ ราโอง ประธานกลุ่มฯ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน) เล็งเห็นประโยชน์ของการออมเงิน ชักชวนสตรีในหมู่บ้านให้ออมเงินจากเหลือจ่ายในครอบครัว วันละเล็กน้อย เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน หรือเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพ การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดี คณะกรรมการมีความน่าเชื่อถือ และที่สำคัญผลการดำเนินงาน ผลประกอบการ การจัดสรรผลกำไรสุทธิ มีเงินปันผลคืนตามหุ้นของสมาชิกมีสวัสดิการ มีการมอบเครื่องอุปโภค บริโภค แก่ผู้ด้อยโอกาส และมอบเงินให้กลุ่มเยาวชนจัดกิจกรรมภาคฤดูร้อนทุกปี ซึ่งต่างเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีในการเก็บออม เป็นการประหยัด ทำให้มีเงินเก็บ ส่งผลให้ครอบครัวมีเงินทุนและมีเงินออม และสะดวกในการฝาก-ถอน กลุ่มออมทรัพย์ดำเนินกิจกรรมตามหลักศาสนาอิสลาม ไม่มีดอกเบี้ย

2. ด้านรูปแบบการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่าเริ่มจากกลุ่มสตรีระดับทุนแก้ไขปัญหาความยากจนไม่มีที่อยู่อาศัย การคืนเงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เมื่อกลุ่มมีเงินทุนก็ให้สมาชิก

กู้ยืมไปประกอบอาชีพ ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ ดูแลเอาใจใส่ กลุ่มได้นำหลักการบริหารจัดการเงินที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม เช่น มีเงินออมเพื่อการเก็บรักษา เงินออมเพื่อการลงทุนประเภทมูออรอบะฮ์. (ตามระเบียบข้อบังคับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง ผนวกแนบท้าย) ซึ่งทุกคนที่มีตำแหน่งในการบริหารหรือเป็นสมาชิกต่างก็รู้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอย่างดี ในกลุ่มก็รู้จักกันเป็นอย่างดีด้วยการเป็นเครือญาติ ก็จะมี ความสนใจควบคุม การปฏิบัติงาน มีที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ สมาชิกในกลุ่มตรวจสอบซึ่งกันและกัน สมาชิกมีการฝากเงินหุ้น/ เงินออม ปัจจุบันกลุ่มมีเงินสะสมสะสม 500,000 บาท

3. แนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน พบว่า กลุ่มออมทรัพย์กลายเป็นกลุ่มหลักของชุมชนเพราะกลายเป็นเงื่อนไขว่า ถ้าใครจะกู้ยืมเงินของกองทุน อื่นๆ ในหมู่บ้านจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และมีการออมเงินก่อนเพื่อเป็นหลักประกัน ในการส่งคืนเงินกู้ยืม ถ้าหากสมาชิกไม่ส่งคืนเงินกู้ยืมกองทุนใดกองทุนหนึ่งก็ยังมีเงินที่ฝากสะสมกับ กลุ่มไว้หักเงินกู้ยืมได้อีกทางหนึ่ง ยังเป็นกระบวนการตรวจสอบสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ผ่านกลุ่มออม ทรัพย์อีกด้วยไม่ให้มีการกู้ยืมจากกองทุนหนึ่งเพื่อไปใช้หนี้อีกกองทุนหนึ่ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตบ้านรามง ได้หลีกเลี่ยงไปจากมิติทางด้านเศรษฐกิจแต่ก้าวไปสู่การใช้กลุ่มออมทรัพย์จัดการทาง สังคม ซึ่งการให้ซากาต กองทุนสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจบทบาท ของตนเอง โดยมีความซื่อสัตย์ เห็นอกเห็นใจกัน หากพบปัญหาคณะกรรมการ จะประชุม ปรึกษาหารือ หาแนวทางแก้ไข แล้วนำเสนอในที่ประชุมสมาชิก เพื่อหาทางออกร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เพราะ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มต่างก็รู้จักและคุ้นเคยกัน ทำให้การประสานงาน ติดตามทวงถามเป็นไป ด้วยความราบรื่น คณะกรรมการจัดสอนบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้ค่าจ่ายในครอบครัว เมื่อสิ้นปียังมีการ ปันผลคืนเงินตามการถือหุ้น มีกองทุนสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น และมอบของให้คณะกรรมการ สมาชิก ผู้ด้อยโอกาสในช่วงเดือนรอมฎอน

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็ง และยั่งยืน : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอมืองปัตตานี จังหวัด ปัตตานี ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง ทุกคน มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้จักการออม มีความซื่อสัตย์ เสียสละ ความ รับผิดชอบ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

สอดคล้องกับผลงานการวิจัย ภริวัฒน์ จันทรดิษฐ์วงศ์ ในนางเพ็ญศรี วรรณ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีศึกษาบ้านบัวเทิง หมู่ ที่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจใน บทบาทและหน้าที่ของตนเองในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีความรับผิดชอบ มี การประหยัด สามารถช่วยเหลือ ตนเองและเพื่อนสมาชิกด้วยกันได้ มีการดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเก็บออม กิจกรรมการกู้ยืมและกิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาด

2. ความคิดเห็นของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรวม ต่อการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของกรมการพัฒนาชุมชน นั้นมีความสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกับหลักชาริอะฮ์ (หลักกฎหมายศาสนาอิสลาม) และสอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ชุดความรู้สำหรับพัฒนากร เสนีย์ อิจิ หน้า 156-160) เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือตนเอง และสังคม พัฒนาคนให้มีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน การบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ โดยสมาชิกเป็นผู้คัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกร่วมกันกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและสมาชิกปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด มีการจัดทำบัญชี เอกสารหลักฐานต่างๆ ของกลุ่มชัดเจนเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้

3. แรงจูงใจที่ทำให้กลุ่มเข้มแข็งและยั่งยืนพบว่าคณะกรรมการมีความน่าเชื่อถือและที่สำคัญผลการดำเนินงาน ผลประกอบการ ผลกำไร มีเงินปันผลทั้งของสมาชิกและให้ทุนการศึกษาแก่เด็กในชุมชนพัฒนา แหล่งสาธารณประโยชน์ในชุมชนด้วยและเป็นสิ่งที่ดีในการเก็บออม เป็นการประหยัดทำให้เงินเก็บ ส่งผลให้ครอบครัวมีเงินทุนและมีเงินออม และสะดวกในการฝาก-ถอน กลุ่มออมทรัพย์ยังมีดอกเบี้ยย ปันผลที่สูงกว่าธนาคารอีกด้วย เพื่อร่วมกันสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ไม่ต้องไปกู้เงินธนาคารหรือนอกระบบที่ดอกเบี้ยสูงสอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ คือข้อสมมติฐาน 4 ประการ ดังนี้ (Maslow, quoted in Hawkins, Best and Coney. 1998:367)

1. มนุษย์ทุกคนมีรูปแบบการรับแรงจูงใจคล้ายคลึงกัน โดยผ่านมาจากแหล่งกำเนิดภายในร่างกาย และจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction)
2. แรงจูงใจบางอย่างมีความจำเป็นขั้นพื้นฐานและสำคัญมากกว่าแรงจูงใจอย่างอื่น
3. แรงจูงใจที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานมากกว่า จำเป็นจะต้องได้รับการตอบสนองให้ได้รับความพอใจก่อนจนถึงระดับเป็นแรงจูงใจน้อยที่สุด ก่อนที่แรงจูงใจด้านอื่นจะได้รับแรงกระตุ้น
4. เมื่อแรงจูงใจขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้วแรงจูงใจขั้นที่สูงกว่าก็จะเกิดขึ้นเข้ามาแทนที่

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

1. หลักการของการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มุ่งให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีตังนั้น สิ่งสำคัญในการดำเนินงานคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนประกอบกับผู้นำชุมชนควรจะเป็นที่น่าเชื่อถือของคนในชุมชนนั้นๆ เพื่อให้การรวมกลุ่มตลอดการให้ความร่วมมือต่างๆ โดยเฉพาะการสะสมทุนที่เป็นของชาวบ้านให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยการพึ่งตนเอง สมาชิกถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงาน เนื่องจากการดำเนินงานที่เป็นของชาวบ้านโดยชาวบ้านนั้นจะต้องทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือจึงประสบผลสำเร็จได้

2. การสร้างเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การวางแผนร่วมกันในระดับเครือข่าย ทั้งในการผลิตการตลาด และการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจะทำให้กลุ่มออมทรัพย์ลดต้นทุนในการดำเนินงานและสร้างรายได้ที่ดีกว่า โดยการดำเนินงานในการสร้าง

เครือข่ายจำเป็นต้องทำจากระดับชุมชนต่อชุมชน ตำบลต่อตำบล และขยายใหญ่ขึ้นจนถึงระดับประเทศ ต่อไป

3. คณะกรรมการควรจัดอบรมเพิ่มความรู้ ทักษะในการทำบัญชี การเงินต่างๆ รวมทั้ง ทักษะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ ระเบียบมากยิ่งขึ้น และการไปศึกษาดูงาน ตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข ฝึกอาชีพ รวมกลุ่มอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ พึ่งตนเองในแต่ละครอบครัวในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเครือข่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต่อการพัฒนารายได้และลดต้นทุนการดำเนินงานของกลุ่ม

2. ควรศึกษาปัญหาและความต้องการของแต่ละชุมชนในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยชุมชนเพื่อชุมชนตามแนวทางศาสนาอิสลาม

3. ควรศึกษาระบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน. (2555, 2557). *แนวทางการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต*.
- ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์. *ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านรามง*. หมู่ที่ 1 ตำบลปยุต อำเภอเมือง ปัตตานี จังหวัดปัตตานี. (2548).
- ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์. *ระเบียบกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน. “คิดมัด”* หมู่ที่ 4 ตำบลตะโล๊ะอีรามัน อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี. (2554).
- ปรีดี โชติช่วง. (2544). *กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กระบวนการสะสมทุนโดยชุมชน*. วารสารพัฒนาชุมชน, 40 (กุมภาพันธ์ 2544).
- กิ่งแก้ว อินหว่าง และวีระศักดิ์ อนันตมงคล. (2532). *รายงานผลการวิจัยเรื่องการทำเนิงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- พรณี ธรรมโชติ. (2532). *ปัจจัยบ่งชี้การมีส่วนร่วมในการทำเนิงานของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2550). *กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต Group of Producting Credit*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบหลักสูตรกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.
- กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน. *ชุดความรู้สำหรับพัฒนากร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ม.ป.ท.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองปัตตานี. (2560). *รายงานคุณภาพชีวิตคนไทยในปัตตานี (จปฐ.) ปี 2560*. ปัตตานี : ม.ป.ท.
- ตติมาลย์ บัวหอม. (2555). *รูปแบบการดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านกุดเจริญ หมู่ที่ 15 ตำบลกุดประทาย อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี*.
- ภีรวัฒน์ จันทร์ดิษฐวงษ์. (2553). *กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชน กรณีศึกษา : กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยเปี้ยะ ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*.